Mest ve Çorapların Üzerini Meshetmekle İlgili Fetvâlar

﴿ فتاوى متعلقة بأحكام المسح على الخفين والجوربين ﴾

[Türkçe — Turkish — تركي]

Bir Grup Âlim

Terceme: Muhammed Şahin

Tetkik : Ali Rıza Şahin

2010 - 1431

islamhouse.com

﴿ فتاوى متعلقة بأحكام المسح على الخفين والجوربين ﴾

« باللغة التركية »

مجموعة من العلماء

ترجمة: محنمد بن مسلم شاهين

مراجعة: علي رضا شاهين

2010 - 1431

islamhouse.com

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Soru 1

Mestin üzerine meshin şartları ve bunun delilleri nelerdir?

Cevap 1

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Ayağa giyilen mestin üzerine mesh etmenin dört şartı vardır:

Birincisi:

Mesti, abdestli olarak giymek gerekir.

Bunun delili, Muğîre b. Şu'be'nin -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste o şöyle demiştir:

((كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ، فَقَالَ: دَعْهُمَا؛ فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ، فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا.)) [متفق عليه]

"Ben, bir yolculuk sırasında Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte idim. (Abdest için) çarıklarını çıkarmak üzere ellerimi uzattığımda bana:

- Onları bırak! Çünkü ben, ayaklarımı, çarıklarımın içine abdestli olarak koydum, buyurdu, ardından ayaklarının üzerini mesh etti."[1]

İkincisi:

Üzerine mesh edilecek olan mestin veya çorapların temiz olması gerekir.Necis olursa, üzerine mesh etmek, câiz değildir.

Bunun delili, Ebu Saîd el-Hudrî'nin -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste o şöyle demiştir:

((صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ صَلاَتِهِ خَلَعَ نَعْلَيْهِ فَوَضَعَهُمَا عَنْ يَسَارِهِ، فَلَمَّا رَأَى النَّاسُ ذَلِكَ خَلَعُوا نِعَالَهُمْ. فَلَمَّا قَضَى صَلاَتَهُ قَالَ: مَا بَالُكُمْ أَلْقَيْتُمْ نِعَالَكُمْ؟ قَالُوا: رَأَيْنَاكَ أَلْقَيْتَ نَعْلَيْكَ، فَأَلْقَيْنَا نِعَالَنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ جِبْرِيلَ أَتَانِي فَأَخْبَرَنِي أَنَّ

---

[1] Buhârî; hadis no: 206. Müslim; hadis no: 274.

فِيهِمَا قَذَرًا أَوْ قَالَ أَذًى فَأَلْقَيْتُهُمَا، فَإِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلْيَنْظُرْ فِي نَعْلَيْهِ، فَإِنْ رَأَى فِيهِمَا قَذَرًا أَوْ قَالَ أَذًى، فَلْيَمْسَحْهُمَا، وَلْيُصَلِّ فِيهِمَا.)) [رواه أحمد]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bir gün bize namaz kıldırdı. Namaz sırasında nalınlarını (çarıklarını) çıkardı ve sol tarafına koydu.Sahâbe bunu görünce, onlar da nalınlarını çıkardılar. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- namazını bitirince:

-Size ne oluyor? Niçin nalınlarınızı çıkarıp attınız? diye sordu.

Sahâbe:

-Senin, nalınlarını çıkarıp attığını görünce, biz de nalınlarımızı çıkarıp attık, dediler.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

- (Namazda iken) bana Cebrail -aleyhisselâm- geldi ve nalınlarıma pislik (necâset) bulaşmış olduğunu bana haber verince, onları çıkarıp attım.Sizden biriniz mescide gelirken nalınlarına (çarıklarına) baksın. Eğer onlara bir necâset (pislik) bulaşmış ise, onları silsin ve onlarla (nalınlarıyla) namazını kılsın."[1]

Bu hadis, necâset bulaşan şeyle namaz kılmanın câiz olmadığına delâlet etmektedir. Çünkü necis olan şeyin üzeri mesh edildiği takdirde, mesh eden şeye necâset bulaşır ki, mesh edilen şey temiz sayılmaz.

Üçüncüsü:

Meshin, abdestsizlik halinde olması, cünüplük veya cünüplüğü gerektiren hallerde olmaması gerekir.

Bunun delili, Safvân b. Assâl'in -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste o şöyle demiştir:

((كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَوْ مُسَافِرِينَ أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَافَنَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ وَلَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ.)) [رواه الترمذي والنسائي وابن ماجه وحسنه الألباني]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, yolculukta iken veya yolcu olduğumuz zaman -cünüplük hâli bunun dışındadır-, (abdestli olarak giydiğimiz takdirde), büyük ve küçük abdest bozmak ile uyku uyumak gibi hallerde üç gün ve üç gece (yetmiş iki saat) mestlerimizi (çarıklarımızı) çıkarmamamızı emrederdi."[2]

---

[1] Ahmed

[2] Tirmizî; hadis no: 96. Nesâî; hadis no: 127. İbn-i Mâce; hadis no: 478. Elbânî de, 'hadis hasendir' demiştir.

Bu zikrettiğimiz hadis gereği, meshin abdestsizlik halinde olması şarttır. Cünüplük halinde nalınların (çarıkların) üzerine mesh etmek câiz değildir.

Dördüncüsü:

Meshin dînen tayin edilen süre içerisinde olması gerekir. Bu süre; mukim için bir gün ve bir gece, yolcu için ise, üç gün ve üç gecedir.

Bunun delili, Ali b. Ebî Tâlib'in -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste o şöyle demiştir:

((جَعَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَـالِيَهُنَّ لِلْمُـسَافِرِ، وَيَوْمًا وَلَيْلَةً لِلْمُقِيمِ.)) [رواه مسلم]

"**Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-** (nalın ve çarıkların üzerine mesh etmek üzere) **yolcu için üç gün ve üç gece, mukim için ise bir gün ve bir gece süre tayin etti.**"[1]

Meshin süresi; mukim için abdest alıp mesti giydikten sonra ilk abdest aldığında mestinin üzerine mesh etmesi ile başlar, 24 saat sonra sona erer. Yolcu için ise, 72 saat sonra sona erer.

Örneğin bir kimsenin, Salı günü sabah namazı için abdest aldığını ve o abdesti ile aynı günün yatsı namazını kıldıktan sonra uyuduğunu ve Çarşamba günü sabah namazına kalkıp abdestini alırken mestinin üzerine sabah saat 5'te mesh ettiğini farzedelim.Bu takdirde meshin süresi, Çarşamba günü sabah saat 5'te başlar ve Perşembe günü sabah saat 5'te sonra erer.Yine, Perşembe günü sabah saat 5'ten önce mesh ettiğini farzedersek, bu kimse, abdestli olduğu sürece aynı mesh ile Perşembe gününün sabah namazı ile birlikte başka namazları da kılabilir. Çünkü ilim ehlinin en tercihli görüşüne göre, sürenin dolmasıyla abdest bozulmaz.Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- abdest için belirli bir vakit tayin etmemiştir. Sadece mesh için vakit tayin etmiştir. Süre dolduğu zaman mesh geçerli olmaz, fakat abdestli ise, abdesti bâkidir. Çünkü abdest, dînî bir delille sâbittir. Dolayısıyla dînî bir delille sâbit olan bir hüküm, onun aksine başka dînî bir hüküm gelmedikçe onun hükmü kalkmaz. Meshin süresinin dolmasıyla abdestin bozulduğuna dâir hiçbir delil yoktur. Çünkü aslonan varolan bir şeyin, yok olması tamamen belli oluncaya kadar kalmasıdır.

Mestin üzerine mesh etmek için zikredilen şartlar, bunlardır. Bunların dışında bazı ilim ehlinin zikrettiği başka şartlar da vardır, fakat bu şartların bazılarının üzerinde düşünülmesi gerekir.[2]

---

[1] Müslim

[2] Muhammed b. Salih el-Useymîn; "İ'lâmu'l-Musâfirîn bi Ba'di Âdâbi ve Ahkâmi's-Sefer vemâ Yehussu'l-Mellâhîne'l-Cevviyyîn". Sayfa:14

Soru 2

Benim sorum; abdest alırken çorapların üzerini mesh etme hadisi ile ilgilidir.

İbn-i Huzeyme'nin, Safvân b. Assâl'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadise göre, o şöyle demiştir:

((أَمَرَنَـا رَسُـولُ اللهِ صَـلَّى اللهُ عَلَيْـهِ وَسَـلَّمَ بِالْمَـسْحِ عَلَى الْخُفَّـيْنِ إِذَا لَبِسْنَاهُمَا عَلَى طَهَارَةٍ لِمُدَّةِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ لِلْمُسَافِرِ وَ لِمُدَّةِ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِلْمُقِيمِ.))

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, ayakkabıların (mestlerin) **üzerini, abdestli olarak giydiğimiz zaman yolcu için üç gün** (ve üç gece)**, mukim için ise, bir gün ve bir gece mesh etmemizi emretti."**

Sorum şudur:

Hadiste geçen bir gün ve bir geceyi, 24 saat olarak farzedebilir miyim?

Buna göre abdestli olarak giydikten sonra, örneğin meshin süresi 24 saat olduğuna göre, çoraplarımın üzerini her abdest aldığımda mesh edebilir miyim?

Örneğin herhangi bir gün gece saat 11'de çoraplarımı giyip ardından da bir sonraki gün gece saat 11'e kadar her abdest aldığımda çoraplarımın üzerini mesh etmem câiz midir?

Yine, çorabın mesh edilmesi gereken kısmının neresi olduğunu bana haber verebilir misiniz?

Ben, çorapların altlarının mesh edilmesinin câiz olmadığını biliyorum. Fakat çorapların yanları, arkaları ve önlerini mesh etmemiz gerekir mi?

Cevap 2

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Mest veya çorapların üzerini meshin süresinin başlangıcı, abdest bozulduktan sonra mest veya çorapların üzeri ilk defa mesh edilen süre ile başlar.Fakat mest veya çorapların ilk giyildiği anda başlamaz.

Mest veya çorapların üzerini meshin yapılışına gelince, bu şöyledir:

"Bir kimsenin, su ile ıslatmış olduğu el parmaklarını,önce ayak parmaklarının ucundan başlayarak incik (fibula) kemiğine kadar mesh eder. Sağ el parmakları ile sağ ayağın üzerini, sol el parmakları ile de sol ayağın üzerini mesh eder. Mesh ederken de el parmaklarının arasını açmalı ve sadece bir defa mesh etmelidir."[1]

---

[1] Prof. Dr. Salih el-Fevzân; "el-Mulahhasu'l-Fıkhî"; c: 1, s: 43.

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- de bu konuda şöyle demiştir:

"Yani mesh edilen yer, mestin (çarığın) üst kısmıdır. (Abdest alan kimse) elini ayak parmaklarının ucundan başlayarak incik (fibula) kemiğine kadar mesh eder.Ayakların üzeri mesh edilirken iki el parmakları ve iki ayak parmakları ile olur. Yani sağ el parmakları ile sağ ayak parmaklarının üzerini, sol el parmakları ile de sol ayak parmaklarının üzerini, -kulaklarını mesh ettiğii gibi- aynı anda mesh eder. Çünkü, sünnetin zahiri bunu gösterir.

Nitekim Muğîre b. Şu'be'nin -Allah ondan râzı olsun-:

'... ardından ayaklarının üzerini mesh etti..." sözü, buna delâlet etmektedir.

Muğîre b. Şu'be'nin -Allah ondan râzı olsun-: **"Sağ ayağının üzerini, sol ayağından önce mesh etti"** dememiştir. Aksine **"ayaklarının üzerini mesh etti"** demiştir. Sünnet olan mesh etme şekli, işte budur.

Evet. Farzedelim ki bir kimsenin iki elinden birisi iş görmüyorsa, bu takdirde önce sağ ayağının üzerini mesh etmekle başlar, sonra sol ayağının üzerini mesh eder.Pek çok insanın, her iki eliyle önce sağ ayağının üzerini, sonra da sol ayağının üzerini mesh etmektedir. Bildiğim kadarıyla bunun dînde hiçbir delili yoktur. Bununla birlikte bir kimse, mestinin üzerini hangi şekilde mesh ederse, bu geçerlidir.Fakat burada sözkonusu olan, daha fazîletli olan hakkındadır."[1]

Mestin yan tarafı ile arkası mesh edilmez. Çünkü bu konuda Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den herhangi bir delil gelmemiştir.

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu konuda da şöyle demiştir:

"Bir kimse: Mestin üzeri değil de altının mesh edilmesi, daha yerinde olurdu, diyebilir. Çünkü toprağa bulaşan ve kirlenen, mestin alt kısmıdır. Fakat iyice düşünüldüğü zaman mestin üzerini mesh etmenin daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Akıl da buna delâlet etmektedir. Çünkü mesh etme olayı ile mestin üzerinin temizlenmesi ve kirden arındırılması kastedilmemektedir.Bununla kastedilen, ibâdetten başka bir şey değildir. Eğer mestin altını mesh etmiş olsaydık, bu hareket, mestin kirlenmesi demek olurdu. Allah Teâlâ en iyi bilendir."[2]

---

[1] Bkz: Müslüman Kadınla İlgili Fetvâlar; c: 1, s: 250
[2] Muhammed b. Salih el-Useymîn; "eş-Şerhu'l-Mumti'"; c: 1, s: 213

SORU 3

Ben, hükmünü bilmeyerek abdest almadan çoraplarımı giydikten sonra (abdest alırken) çoraplarımın üzerini mesh edip uzun bir süre bu hal üzere namaz kıldım. Bu süre içerisinde kılmış olduğum namazın hükmü nedir?

CEVAP 3

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Abdest almadan giydiğin çorapların üzerini mesh ederek kılmış olduğun geçmiş namazları kaza etmen gerekir.[1]

SORU 4

Mestin (çarığın) veya çorapların üzerini mesh etmenin süresinin, mukim için bir gün ve bir gece, yolcu için ise, üç gün ve üç gece olduğunu okudum.

Meshin süresi biterse, abdest bozulur mu?

Yoksa abdestlilik hâli devam eder mi?

CEVAP 4

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Doğru olan görüşe göre meshin süresi bittikten sonra abdest bozulmaz.Yani örneğin meshin süresi öğle saat 12'de bitiyorsa, geceye kadar abdestli olarak kalmış iseniz (abdestiniz bozulmamışsa), abdestli sayılırsınız. Çünkü meshin süresinin bitmesiyle abdestin de bozulacağına dâir herhangi bir şer'î delil yoktur.

Zirâ Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- meshin süresini tayin etmiş, fakat abdestin süresini tayin etmemiştir.

İlim talebesinin şu kâideye dikkat etmesi gerekir:

Şer'î bir delille sâbit olan bir hüküm, başka bir şer'î delil sâbit olmadan o hüküm ortadan kalkmaz. Çünkü aslolan; abdestlilik hâlinin devam etmesidir."[2]

---

[1] İlmî Araştırmalar ve Fetvâ Dâimî Komitesi Fetvâları; c: 5, s: 246

[2] "Likâu'l-Bâbi'l-Meftuh" (Açık Kapı Görüşmesi) adlı kitabın 24. görüşmesi)

Soru 5

Delinmiş veya şeffaf olan çorapların üzerini mesh etmenin hükmü nedir?

Cevap 5

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Bir kimsenin, örfî olarak deliği geniş sayılmadıkça, delinmiş çorapların üzerini veya çok şeffaf olduğu için ayaklar sanki çıplakmış gibi olmadıkça veya ayakların ten rengini -kızıllık veya siyahlık gibi- belli edecek bir durumda olmadıkça, abdestli olarak giydikten sonra (yeniden abdest alırken) şeffaf olan çorapların üzerini mesh etmesi, câizdir.[1]

Soru 6

Bir kimse, (abdest alırken) sağ ayağını yıkadıktan sonra, sol ayağını yıkamadan önce çorabını giyerse bunun hükmü nedir?

Bu kimsenin, (daha sonra abdest alırken) çorapların üzerini mesh etmesi câiz midir?

Cevap 6

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Bu kimse, abdestini tam olarak almadan önce sağ ayağına çorabını giydiği için (daha sonra abdest alırken) çoraplarının üzerini meshedemez.[2]

Soru 7

Mestin (çarığın) üzerine mesh etmek mi, yoksa ayakları yıkamak mı daha fazîletlidir?

Cevap 7

Hamd, yalnızca Allah'adır.

İmam Ebu Hanife,İmam Mâlik ve İmam Şâfiî gibi,İslâm âlimlerinin çoğunluğu, ayakları yıkamanın daha fazîletli olduğu görüşüne varmışlar ve şöyle demişlerdir:

"Çünkü aslolan, ayakların yıkanmasıdır.Bundan dolayı ayakların yıkanması, daha fazîletlidir."[3]

İmam Ahmed ise, mestin (çarığın) üzerini meshetmenin daha fazîletli olduğu görüşüne varmış ve şunları delil göstermiştir:

1. Mestin (çarığın) üzerini mesh etmek, ayakları yıkamaktan daha kolaydır.

Nitekim Âişe'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

---

1 İlmî Araştırmalar ve Fetvâ Dâimî Komitesi Fetvâları; c: 5, s: 246
2 İlmî Araştırmalar ve Fetvâ Dâimî Komitesi Fetvâları; c: 5, s: 247
3 el-Mecmû'; c: 1, s: 502

((مَا خُيِّرَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلاَّ أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا، فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ،وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنَفْسِهِ إِلاَّ أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللهِ فَيَنْتَقِمَ لِلهِ بِهَا.)) [متفق عليه]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- iki şeyden birisini tercih etmek arasında serbest bırakıldığında, günah olmadıkça o ikisinden en kolay olanını seçerdi (tercih ederdi). Eğer (iki şeyden en kolayı) günah ise, insanlar içerisinde ondan en çok uzak duran Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- idi. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kendisi için hiç kimseden intikam almamıştır. Fakat Allah'ın haram sınırları çiğnendiği zaman, Allah için (haramı çiğneyen kimseden) derhal intikam alırdı."[1]

2. Mestin (çarığın) üzerini mesh etmek, bir ruhsattır.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur

((إِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُخَصُهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تُؤْتَى مَعْصِيَتُهُ.))

[رواه أحمد وصححه الألباني في إرواء الغليل]

"Şüphesiz ki Allah, kendisinin emirlerine karşı gelinmesinden (kendisine isyan edilmesinden) hoşlanmadığı gibi, (kullarına bahşettiği) ruhsatlarının kullanılmasını da sever (bundan hoşnut olur)."[2]

3. Mestin (çarığın) üzerini meshetme işinde,-Hâricîler ve Râfizîler gibi-, mestin üzerini mesh etmeyi inkâr eden bid'at ehline aykırı hareket etmek vardır.

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den, hem ayakları yıkama, hem de mestin (çarığın) üzerini meshetme konusunda birçok hadis gelmiştir.

Nitekim bu durum için bazı âlimler:

"Mestin üzerini mesh etmekle ayakları yıkamak aynıdır" demişlerdir.

İbn-i Münzir -Allah ona rahmet etsin- de bu görüşü tercih etmiştir.

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye ve talebesi İbn-i Kayyim -Allah ikisine de rahmet etsin- de; mest (çarık) giyen kimse hakkında onun durumuna en uygun olan şeyin, meshetmenin daha fazîletli olduğu, ayakları çıplak olan kimse için onun durumuna en uygun olanın ise, ayakları yıkamanın daha fazîletli olduğu görüşünü tercih etmişlerdir. Bir kimse, mesti (çarığı), onun üzerini mesh etmek için giymemelidir.

---

[1] Buhârî; hadis no: 3560. Müslim; hadis no: 2327

[2] İmam Ahmed Müsnedi; hadis no: 5832. Elbânî; "İrvâu'l-Ğalîl"; hadis no: 564'de "hadis, sahihtir" demiştir.

Buna delâlet eden, Muğîre b. Şu'be'nin -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği şu hadistir:

((كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ، فَقَالَ: دَعْهُمَا فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ، فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا.)) [متفق عليه]

"Ben, bir yolculuk sırasında Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte idim. (Abdest için) **ayakkabısını çıkarmak üzere ellerimi uzattığımda bana:**

- Onları bırak! Çünkü ben, ayaklarımı, çarıklarımın içine abdestli olarak koydum, buyurdu, ardından ayaklarının üzerini mesh etti."[1]

Bu hadis, mest (çarık) giyen kimse hakkında meshetmenin daha fazîletli olduğuna delâlet etmektedir.

Yine, buna delâlet eden, Safvân b. Assâl'ın -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği şu hadistir. Safvân b. Assâl şöyle demiştir:

((كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَوْ مُسَافِرِينَ أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَافَنَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ وَلَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ.)) [رواه الترمذي والنسائي وابن ماجه وحسنه الألباني]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, yolculukta iken veya yolcu olduğumuz zaman -cünüplük hâli bunun dışındadır-, (abdestli olarak giydiğimiz takdirde)**, büyük ve küçük abdest bozmak ile uyku uyumak gibi hallerde üç gün ve üç gece** (yetmiş iki saat) **mestlerimizi** (çarıklarımızı) **çıkarmamamızı emrederdi."**[2]

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in meshi emretmesi, meshin daha fazîletli olduğuna delâlet eder. Fakat bu durum, mest (çarık) giyen kimse içindir.

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Kesin hüküm şudur: Herkes için ayağının durumuna en uygun olanı en fazîletlisidir. Buna göre ayakları çıplak olan kimse için en fazîletli olan, onları yıkaması ve mest (çarık) giyip de üzerini meshetmeye çalışmamasıdır.Nitekim Rasûlullah -en fazîletli salât ve selâm onun üzerine olsun- ayakları çıplak olduğu zaman onları yıkar, mest (çarık) giydiği zaman ise, onun üzerini meshederdi."[3]

---

1 Buhârî; hadis no: 206. Müslim; hadis no: 274.

2 Tirmizî; hadis no: 96. Nesâî; hadis no: 127. İbn-i Mâce; hadis no: 478. Elbânî; 'hadis hasendir' demiştir.

3 el-İnsâf; c: 1, s: 378.

İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- de şöyle demiştir:

"Bir kimse, ayakları hangi durumda ise onun aksine hareket ederek kendisine meşakkat çıkarmamalıdır. Aksine eğer mest (çarık) giymiş ise, üzerini meshetmeli ve onu çıkarmamalıdır. Yok eğer ayakları çıplak ise, ayaklarını yıkamalıdır. Üzerini mesh etmek için mestini (çarığını) giymeye çalışmamalıdır.Bu, meshetme ve yıkama konusundaki görüşlerin en âdil olanıdır. Şeyhimiz de (hocamız, Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye) böyle söylemiştir."[1]

Soru 8

Abdestli bir kimse, mestinin veya çorabının üzerini meshettikten sonra mestini veya çorabını çıkarırsa, bu hareketiyle abdesti bozulur mu?

Cevap 8

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Âlimler, abdest alırken mestinin üzerini mesheden kimsenin, daha sonra mestini çıkardığı zaman abdestinin hükmü (bozulup-bozulmayacağı) konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir:

Bazı âlimler: "Ayaklarını yıkaması yeterlidir. Böylelikle abdesti tamam olur" demişlerdir.

Bu görüş, zayıftır. Çünkü abdest alırken abdest azalarını birbiri ardınca yıkamak gerekir. Yani abdest azalarını yıkarken birbiri arasında uzun bir zaman bırakmamalıdır. Aksine birbiri ardınca yıkamalıdır.

Bunun içindir ki İbn-i Kudâme -Allah ona rahmet etsin- şunu zikretmiştir:

"Bu görüş, abdest alırken abdest azalarının birbiri ardınca yıkanmasının farz olmadığı hükmüne binâ edilmiştir ki bu görüş, zayıftır."[2]

Başka âlimler şöyle demişlerdir:

"Bu hareketiyle abdesti bozulur ve namaz kılmak istediği zaman yeniden abdest alması gerekir."

Bu âlimler, meshin, yıkamanın yerine geçtiğini, mest çıkarıldığı zaman ayaklardaki abdestin bozulacağını, çünkü ayakların mestten çıkarılmasıyla ayaklar ne yıkanmış, ne de meshedilmiş bir hâle geldiğini, ayaklardaki abdestin bozulduğu zaman ise, abdestin tamamının bozulacağını ve abdest azalarının birbirinden ayrılamayacağını huccet olarak göstermişlerdir.

---

[1] Zâdu'l-Meâd; c: 1, s: 199.
[2] "el-Muğnî; c: 1, s: 367.

Değerli âlim Abdulaziz b. Baz -Allah ona rahmet etsin-, "Mecmû' Fetâvâ İbn-i Baz"; c: 10, s: 113'de bu görüşü tercih etmiştir.

Diğer başka âlimler ise şöyle demişlerdir:

"Bir kimse, (önden veya arkadan çıkan ve abdesti bozan şeylerle) abdestini bozmadıkça, bu hareketiyle abdesti bozulmaz."

Seleften Katâde, Hasan Basrî ve İbn-i Ebî Leylâ bu görüştedirler.

İbn-i Hazm da bu görüşü desteklemiştir.[1] Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye ve İbn-i Münzir de -Allah ikisine de rahmet etsin- bu görüşü tercih etmişlerdir.

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Bu, tercih edilen en kuvvetli görüştür."[2]

Bu görüşte olan âlimler şunları huccet/gerekçe göstermişlerdir:

1. Abdest, hades olmadan bozulmaz. Mesti çıkarmak ise, hades değildir.

2. Mestinin üzerini mesheden kimsenin abdesti, şer'î bir delille sâbittir. Şer'î bir delil olmadan abdestin bozulduğuna hükmetmek mümkün değildir.Mesti çıkarmakla abdestin bozulduğunu gösteren hiçbir delil yoktur.

3. Abdest aldıktan sonra saçını tıraş eden kimsenin durumu buna kıyas edilir. Bir kimse, abdest alırken başını mesheder, abdestten sonra da tıraş olursa, bu hareketiyle onun abdesti bozulmaz. Aynı şekilde abdest alırken mestinin üzerini meshettikten sonra mestini çıkaran kimsenin de abdesti bozulmaz.

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Abdest alırken mestinin veya çorabının üzerini meshettikten sonra mestini veya çorabını çıkarırsa, bu hareketiyle abdesti bozulmaz.Bu sebeple doğru olan görüşe göre bir kimse, abdesti bozuluncaya kadar farz veya nâfile olsun dilediği namazı kılabilir."[3]

---

[1] "el-Muhallâ"; c: 1, s: 105

[2] "el-Mecmû'"; c: 1, s: 557.

[3] "Mecmû' Fetâvâ İbn-i Useymîn"; c: 11, s: 193. Bu konuda bknz: "el-Muğnî"; c: 1, s:366-386. "el-Muhallâ"; c: 1, s:105. "el-İhtiyârât"; s: 15. "eş-Şerhu'l-Mumti'"; c: 1, s: 180.

Soru 9

Mukim için meshin süresi bir gün ve bir gece (yani 24 saat) olmasına rağmen, ben, abdest aldıktan sonra üç gün boyunca, hiç çıkarmadan aralıksız olarak aynı çoraplarımın üzerini meshettim.

Kılmış olduğum ikinci ve üçüncü günlerdeki namazlarım geçerli midir?

Yoksa meshin belirtilen süresine aykırı hareket ettiğimden dolayı namazlarımı tekrar kılmam mı gerekiyor?

Cevap 9

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Birincisi:

Sahih sünnet (hadisler), mestin (çarığın) üzerini meshetme süresinin, mukim için bir gün ve bir gece (yani 24 saat), yolcu için ise, üç gün ve üç gece (yani 72 saat) olduğuna delâlet etmiştir.Çorapların üzerini mesh etmek, mestin (çarığın) üzerini mesh etmek gibidir.

Nitekim Şureyh b. Hânî'den -Allah ona rahmet etsin- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

أَتَيْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَسْأَلُهَا عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ فَقَالَتْ: عَلَيْكَ بِابْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَسَلْهُ؛ فَإِنَّهُ كَانَ يُسَافِرُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلْنَاهُ فَقَالَ: ((جَعَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ لِلْمُسَافِرِ، وَيَوْمًا وَلَيْلَةً لِلْمُقِيمِ.)) [رواه مسلم]

"Mestin (çarığın) üzerini meshetme konusunda Âişe'ye -Allah ondan râzı olsun- soru sormak için geldim.

Bana:

- Ebu Tâlib'in oğluna (Ali'ye) git. Çünkü o, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte yolculuğa çıkardı, dedi.

Bunun üzerine ona (Ali'ye) gelip sorduk.

Ali -Allah ondan râzı olsun- bize şöyle dedi:

- Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- (mestin üzerini meshin süresini) yolcu için üç gün ve üç gece, mukim için ise, bir gün ve bir gece olarak tayin etti."[1]

[1] Müslim; hadis no: 276.

عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّـهُ سُئِلَ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ فَقَالَ: لِلْمُسَافِرِ ثَلاَثَةٌ، وَلِلْمُقِيمِ يَوْمٌ.))

[رواه الترمذي وأبو داود وابن ماجه وصححه الألباني في صحيح الترمذي]

Huzeyme b. Sâbit'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e mestin (çarığın) üzerini meshin süresi hakkında sorulduğunda o şöyle buyurmuştur:

"Yolcu için üç gün, mukim için bir gündür."[1]

Safvân b. Assâl'ın -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَوْ مُـسَافِرِينَ أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَافَنَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ وَلَكِـنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ.)) [رواه الترمذي والنسائي وابن ماجه وحسنه الألباني]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, yolculukta iken veya yolcu olduğumuz zaman -cünüplük hâli bunun dışındadır-, (abdestli olarak giydiğimiz takdirde), büyük ve küçük abdest bozmak ile uyku uyumak gibi hallerde üç gün ve üç gece (yetmiş iki saat) mestlerimizi (çarıklarımızı) çıkarmamamızı emrederdi."[2]

İkincisi:

Âlimlerin görüşlerinden en tercihli olanına göre, meshin süresi, abdest bozulduktan sonra alınan ilk abdestte ayakların üzerini mesh etmekle başlar. Mestin (çarığın) giyildiği andan itibaren meshin süresi başlamaz. Aynı şekilde mesti giydikten sonra abdestin bozulduğu andan itibaren de meshin süresi başlamaz. Örneğin bir kimse, sabah namazı için abdest aldıktan sonra mestini (çarığını) giyer, sabah saat dokuzda abdestini bozduktan sonra abdest almaz da saat onikide abdest alırsa, meshin süresi, saat on ikiden itibaren başlar, bir sonraki güne kadar yani saat on ikiye kadar devam eder.

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Evzâî ve Ebu Sevr şöyle demişlerdir: Mestin üzerini meshetmenin süresi, abdest bozulduktan sonra yeniden abdest aldığı andan itibaren başlar.

[1] Tirmizî; hadi no: 95. Ebu Davud; hadis no: 157. İbn-i Mâce; hadis no: 553. Elbânî; "Sahihu't-Tirmizî"de 'hadis sahihtir', demiştir.

[2] Tirmizî; hadis no: 96. Nesâî; hadis no: 127. İbn-i Mâce; hadis no: 478. Elbânî de, 'hadis hasendir' demiştir.

Bu, aynı zamanda İmam Ahmed ve Davud'dan rivâyet olunan görüştür.Bu, delil yönünden en tercihli görüştür. İbn-i Münzir de bu görüşü tercih etmiş ve buna yakın bir rivâyeti Ömer b. Hattab'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir."[1]

İbn-i Useymîn de -Allah ona rahmet etsin- bu görüşü tercih etmiş ve şöyle demiştir:

"Çünkü hadisler: (Mukim mesheder), (yolcu mesheder). Bir kimsenin, meshetme fiili olmadan (mestinin/çarığının üzerini meshetmeden) meshettiğini söylemek, mümkün değildir. Doğru olan da bu görüştür."[2]

Üçüncüsü:

Bir grup âlim, - İbn-i Hazm ve Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye de -Allah ikisine de rahmet etsin- bunlardandır-: "Bu konuda herhangi bir delil olmadığından dolayı, meshin süresinin bitmesi ile abdest bozulmaz. Abdest, -önden ve arkadan çıkan şeyler gibi- abdesti bozan şeylerle bozulur, görüşünü tercih etmişlerdir."[3]

Buna göre, bir kimse abdestli iken, öğle namazından önce mesh süresi biterse (dolarsa), bu abdestle -abdesti bozuluncaya kadar- öğle namazı ile diğer namazlarını, kılabilir.

Yukarıda geçen bütün açıklamalara göre, eğer sen abdestli değilken meshin süresi bitmiş ise, meshin süresi bittikten sonra ayaklarını yıkamayıp üzerini meshederek aldığın abdestten sonra kıldığın bütün namazları tekrar kılman gerekir. Eğer sen, abdestli iken meshin süresi bitmiş ise, meshin süresinin bitmesiyle abdestinin bozulduğu andan itibaren namazlarını tekrar kılman gerekir.

Allah Teâlâ en iyi bilendir.

Soru 10

Çorap giymiş birisi, abdest almak üzere yanıma geldi ve abdest alırken çoraplarını mesh etmek istedi. Fakat çorapları çok kötü koktuğu için namaz kılanlara eziyet etmekten endişe ediyordu. Bu kimsenin ne yapması gerekir?

Cevap 10

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Birincisi:

Namaz kılan kimsenin, meleklerin kendisinden rahatsız olmaması ve namaz kılan müslüman kardeşlerine de eziyet etmemesi için, bedeninin ve elbisesinin temiz olması gerekir.

---

[1] "el-Mecmû'"; c: 1, s: 512.

[2] "eş-Şerhu'l-Mumti'"; c: 1, s: 186.

[3] "el-Muhallâ; c: 2, s: 151. "el-İhtiyârâtu'l-Fıkhiyye"; s: 15."eş-Şerhu'l-Mumti'"; c: 1, s: 216.

İnsanların Cuma günü kalabalık olacaklarından dolayı (Cuma namazından önce) boy abdesti almaları, misvak kullanmaları ve güzel koku sürünmeleri dînimizce meşrû kılınmış ve müslümanın soğan,sarımsak ve buna benzer kötü kokulu şeyleri yemesi yasaklanmıştır. Yine, soğan veya sarımsak yiyen kimsenin bu kötü kokusuyla kimseye eziyet etmemesi için mescide gelmesi, dinîmizce yasaklanmıştır.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur

((حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، يَتَسَوَّكُ وَيَمَسُّ مِنْ طِيبٍ إِنْ كَانَ لِأَهْلِهِ.)) [رواه أحمد وصححه شعيب الأرنؤوط في تحقيقه للمسند]

"Cuma günü yıkanması (boy abdesti alması), **misvak kullanması,** (kendisinin yok ise) **âilesinin güzel kokusundan sürünmesi, her müslümanın üzerine bir haktır."**[1]

Câbir b. Abdullah'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَنْ أَكَلَ الْبَصَلَ وَالثُّومَ وَالْكُرَّاثَ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَتَأَذَّى مِمَّا يَتَأَذَّى مِنْهُ بَنُو آدَمَ.)) [رواه مسلم]

"Soğan, sarımsak ve pırasa yiyen, sakın mescidimize yaklaşmasın! Çünkü melekler, Âdemoğullarının rahatsız oldukları şeylerden rahatsız olurlar."[2]

Eğer bir kimsenin çorapları pis kokuyorsa, onları çıkarıp ayaklarını yıkaması gerekir. Bu kimsenin, çoraplarının pis kokusuyla melekleri ve namaz kılanları rahatsız etmesi kendisine helal olmaz. Eğer bu halde mescide girerse, oradan çıkarılması emredilir.

Ömer b.Hattab'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((إِنَّكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ! تَأْكُلُونَ شَجَرَتَيْنِ لَا أَرَاهُمَا إِلَّا خَبِيثَتَيْنِ: هَذَا الْبَصَلَ وَالثُّومَ، لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وَجَدَ رِيحَهُمَا مِنَ الرَّجُلِ فِي الْمَسْجِدِ أَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ إِلَى الْبَقِيعِ، فَمَنْ أَكَلَهُمَا فَلْيُمِتْهُمَا طَبْخًا.)) [رواه مسلم]

"Ey insanlar! Şüphesiz sizler, şu iki bitkiyi, soğan ve sarmısağı yiyorsunuz.Ancak ben, bu ikisini habis (pis/kötü) **olarak görüyorum. Andolsun ki ben, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i, bu iki bitkinin kokusunu mescitte bir kimsenin üzerinde bulduğu zaman, onun**

---

[1] İmam Ahmed; hadis no: 16445. Şuayb el-Arnaût, 'Müsned'in tahkikinde 'hadis, sahihtir' demiştir.

[2] Müslim; hadis no: 564.

mescitten çıkarılıp Baki'e götürülmesini emrettiğini gördüm.Kim bu iki bitkiyi yemek isterse, pişirerek onun kokusunu öldürsün (gidersin)."[1]

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Bu hadis, üzerinde sarımsak ve soğan kokusu gibi (pis) koku bulunan kimsenin mescitten çıkarılmasına ve gücü yeten kimsenin de eliyle münkeri ortadan kaldırmasına bir delildir."

Allah Teâlâ en iyi bilendir.

Soru 11

Bazı insanlar, abdest alırken sağ ayağını yıkadıktan sonra ve henüz sol ayağını yıkamadan önce çorabını giymekte, ardından da sol ayağını yıkayıp çorabını giymektedir. Bu kimsenin, daha sonra abdest alırken çoraplarının üzerini mesh etmesi câiz midir?

Cevap 11

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Birincisi:

Abdest alan kimsenin, sol ayağını yıkamadan çoraplarını giymemesi, daha fazîletli ve daha ihtiyatlıdır.

Nitekim Enes b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ وَلَبِسَ خُفَّيْهِ فَلْيُصَلِّ فِيهِمَا، وَلْيَمْسَحْ عَلَيْهِمَا، ثُمَّ لاَ يَخْلَعْهُمَا إِنْ شَاءَ إِلاَّ مِنْ جَنَابَةٍ.)) [رواه الدارقطني والحاكم وصححه]

"Biriniz abdest alır da mestini (çarığını) **giyerse, mesti** (çarığı) **ile namazını kılsın ve** (abdest alırken) **üzerine meshetsin. Mestini, -cünüplük hâli dışında- dilerse çıkarmasın."**[2]

Ebu Bekrâ es-Sekafî'nin -Allah ondan râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet ettiğine göre, o şöyle demiştir:

((أَنَّهُ رَخَّصَ لِلْمُسَافِرِ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ، وَلِلْمُقِيمِ يَوْمًا وَلَيْلَةً، إِذَا تَطَهَّرَ فَلَبِسَ خُفَّيْهِ أَنْ يَمْسَحَ عَلَيْهِمَا .)) [أخرجه الدار قطني وصححه ابن خزيمة]

[1] Müslim; hadis no: 567.

[2] Dârekutnî ve Hâkim rivâyet etmiş,Hâkim, hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-, eğer abdest alıp mestini (çarığını) giyerse, yolcunun üç gün ve üç gece, mukimin bir gün ve bir gece, mestinin (çarığının) üzerini mesh etmesine izin (ruhsat) verdi."[1]

Muğîre b. Şu'be -Allah ondan râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'i abdest alırken görünce onun çarıklarını çıkarmak istemiş fakat Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((دَعْهُمَا؛ فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ، فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا.)) [متفق عليه]

"Onları bırak! Çünkü ben, ayaklarımı, çarıklarımın içine abdestli olarak koydum, buyurdu, ardından ayaklarının üzerini meshetti."[2]

Yukarıda zikredilen bu üç hadis ile bu anlama gelen diğer hadisler, müslümanın, tam olarak abdest aldıktan sonra giymedikçe, mestinin üzerini mesh etmesinin câiz olmadığına delâlet etmektedir.Abdest alırken sol ayağını yıkamadan önce sağ ayağına mestini veya çorabını giyen kimse, tam olarak abdest almış sayılmaz.

Bazı âlimler ise, bir kimse, abdest alırken sol ayağını yıkamadan önce sağ ayağına mestini veya çorabını giymiş olsa bile, bu meshin câiz olduğu görüşüne varmışlardır. Çünkü bu kimse, mestini veya çorabını, her bir ayağına abdestli olarak giymiştir.Fakat bu konuda daha ihtiyatlı olunan görüş, birinci görüştür. Çünkü bu, delil konusunda daha açık bir görüştür.Bu kimsenin mestini veya çorabını, sağ ayağının üzerini meshetmeden önce çıkarması ve sol ayağını yıkadıktan sonra mestini veya çorabını giymesi gerekir.Böylelikle ihtilaftan çıksın ve dîni için ihtiyatlı davranmış olsun."[3]

Yine, tam olarak abdest almadan mestin üzerini meshetmenin câiz olmadığına delâlet eden delillerden birisi de şu hadistir:

Ebu Bekrâ es-Sekafî -Allah ondan râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet ettiğine göre, o şöyle demiştir:

((أَنَّهُ رَخَّصَ لِلْمُسَافِرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ، وَلِلْمُقِيمِ يَوْمًا وَلَيْلَةً، إِذَا تَطَهَّرَ فَلَبِسَ خُفَّيْهِ أَنْ يَمْسَحَ عَلَيْهِمَا .)) [أخرجه الدار قطني وصححه ابن خزيمة]

---

[1] Dârekutnî rivâyet etmiş, İbn-i Huzeyme de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.Hattâbî de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Beyhakî şunu nakletmiştir: İmam Şâfiî, hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.Nevevî de hadisin hasen olduğunu belirtmiştir." Telhîsu'l-Habîr"; c:1, s:278. Bknz: İmam Nevevî; "el-Mecmû'"; c: 1, s: 541.

[2] Buhârî; hadis no: 206. Müslim; hadis no: 274.

[3] Abdulaziz b. Baz; "Mecmû'u Fetâvâ İbn-i Baz"; c: 10, s: 116.

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-, eğer abdest alıp mestini (çarığını) **giyerse, yolcunun üç gün ve üç gece, mukimin bir gün ve bir gece, mestinin** (çarığının) **üzerini mesh etmesine izin** (ruhsat) **verdi."**[1]

Soru 12

Delinmiş (yırtılmış) çorabın üzerini mesh etmek câiz midir?

Cevap 12

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Âlimlerin görüşlerinden sahih olanına göre; delinmiş mest (çarık) veya çorabın üzerini mesh etmek câizdir.Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- mestin üzerini meshetmeye izin vermiş, fakat onun delinmiş veya yırtılmış olmaması gerektiğini şart koşmamıştır. Özellikle bazı sahâbenin çarıkları delinmiş veya yırtılmış olmaktan uzak değildi. Şayet mestin (çarığın) delinmiş veya yırtılmış olması, mesh olayına bir etkisi olsaydı, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bunu genel bir şekilde açıklardı. Fıkıh usûlü kâidelerine göre,"Bir meselenin açıklamasını,ihtiyaç zamanından sonraya ertelemek, câiz değildir" hükmü sâbit olmuştur.

İmam Süfyân es-Sevrî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Ayağına giymiş olduğun her ne ise onun üzerini meshet. Muhâcirlerle Ensâr'ın giydikleri çarıkları delinmiş veya yarılmış veyahut da yamalı değil miydi?"[2]

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- de bu konuda şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- mestlerin (çarıkların) üzerini meshetmeleri emrini verince, mestlerin genel olarak nasıl olduğunu bilmesine rağmen delinmiş veya yırtılmış gibi kusurlardan uzak olmasını şart koşmayınca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrini mutlak anlamda yorumlamak gerekir. Herhangi bir şer'î delil olmaksızın onun sözünü bir şarta bağlamak (sınırlandırmak) câiz değildir. Onun sözü şunu gerektirir: İnsanlar, giydikleri ve üzerinde yürüdükleri her mestin,açılmış veya delinmiş bile olsa belirli bir şartla sınırlandırmaksızın üzerini meshedebilirler. Çünkü bir şartla sınırlandırmak için şer'î bir delilin olması gerekir."[3]

Bu, İshak, İbn-i Mübârek, İbn-i Uyeyne ve Ebu Sevr'in görüşüdür.

İmam Şâfiî ve İmam Ahmed'den -Allah ikisine de rahmet etsin- rivâyet olunan meşhur görüşe göre, mestin (çarığın) veya çorabın meshedilmesi farz olan yeri yırtılmış veya yarılmış olduğu sürece onun üzerini mesh etmek câiz değildir, hükmüne varmışlardır.

---

[1] Dârekutnî rivâyet etmiş, İbn-i Huzeyme de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.Hattâbî de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Beyhakî şunu nakletmiştir: İmam Şâfiî, hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.Nevevî de hadisin hasen olduğunu belirtmiştir." Telhîsu'l-Habîr"; c:1, s:278. Bknz: İmam Nevevî; "el-Mecmû'"; c: 1, s: 541.

[2] Abdurrezzak, Musannef'inde rivâyet etmiştir.c: 1, s: 194

[3] Mecmûu'l-Fetâvâ; c: 21, s: 194.

İmam Ebu Hanife ve İmam Mâlik -Allah ikisine de rahmet etsin- de az delinmiş olan ile çok delinmiş olanın birbirinden ayırt edilmesi gerektiği hükmüne varmışlardır.

Doğru olan birinci görüştür. Buna göre; ayağa giyilen ve üzerinde yürüme imkânı olan her mestin (çarığın) veya çorabın üzerini mesh etmek câizdir.

Aynı şekilde tenin rengini belli eden çorabın üzerini mesh etmek de câizdir. Çünkü çorabın üzerini meshetme izni, mutlaktır. Onu herhangi bir şey sınırlandırmamıştır. Bu ise, şunu gerektirir: İnsanlar, giydikleri her çorabın üzerini meshedebilirler.Bu, üzerinde yürüme imkânı olan delinmiş mestin (çarığın) üzerini mesh etmek câizdir, diyenlerin görüşünün bir gereğidir.

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin- şunu zikretmiştir:

"Bir kimse camdan bir mest (çarık) giyer ve üzerinde yürüyebilirse, camın atından teni gözükse bile, üzerini mesh etmesi câizdir..."[1]

Allah Teâlâ en iyi bilendir.[2]

Soru 13

Abdest alırken ayakları yıkamak mı, yoksa üzerini mesh etmek mi farzdır?

Allah Teâlâ, şu âyet-i kerimede abdest sırasında ayakları mesh etmeyi zikretmiştir:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ...﴾ [سورة المائدة من الآية: ٦]

"Ey îmân edenler! Namaz kılmak istediğiniz zaman (abdestsiz iseniz), **yüzlerinizi, dirseklerle beraber ellerinizi yıkayın, başlarınızı meshedip aşık kemikleriyle beraber ayaklarınızı yıkayın..."**[3]

Bizim öğrenmiş olduğumuz şey, abdest alırken ayaklarımızı yıkamamızdır. O halde âyette geçen (وَامْسَحُواْ) **"meshedin"** kelimesi niçin gelmiştir?

Çünkü kız arkadaşım bana bu soruyu sordu ve şöyle dedi: Ben, abdest alırken ayaklarımı yıkamıyorum, üzerini meshediyorum.Ona nasıl cevap vereceğimi de bilemedim. Acaba bu âyette i'câz var mıdır?

Âyet-i kerimede "yıkamak" yerine, "mesh etmek" kelimesinin zikredilmesinin hikmeti nedir?

[1] el-Mecmû'; c: 1, s: 5029.
[2] Süleyman b. Nâsır el-Alvân
[3] Mâide Sûresi: 6

CEVAP ١٣

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Abdestte farz olan, ayakları yıkamaktır. Ayakları sadece mesh etmek yeterli değildir. Kız arkadaşınızın, âyet (abdest alırken) ayakların meshedilmesi gerektiğine delâlet etmiştir, şeklinde anlaması doğru değildir.

Abdest alırken, ayakların yıkanmasının farz olduğuna şu hadis delildir:

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضي اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفْرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقَتْنَا الصَّلاَةُ (أي العصر) وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ، فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: ((وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا-.)) [رواه البخاري ومسلم]

Abdullah b. Amr'dan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte çıktığımız bir yolculuk sırasında Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bizden geri kalmıştı.İkindi namazı vakti geldiği için abdest alırken bize yetişti. Biz, abdest alırken ayaklarımızın üzerini meshediyorduk. Bunun üzerine en yüksek sesiyle iki veya üç defa şöyle seslendi:

- Cehennemdeki veyl vâdisi, (abdest alırken ayak topuklarını yıkamayı ihmal eden veya ayak topuklarına su ulaşmayan) topuk sahiplerinin yeri olsun!"[1]

Yine şu hadis de ayakların yıkanmasının farz olduğuna delildir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم رَأَى رَجُلاً لَمْ يَغْسِلْ عَقِبَيْهِ، فَقَالَ: ((وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ.)) [رواه مسلم]

Ebu Hureyre'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- , abdest alırken topuklarını yıkamayan birisini görünce şöyle buyurdu:

- Cehennemdeki veyl vâdisi, (abdest alırken ayak topuklarını yıkamayı ihmal eden veya ayak topuklarına su ulaşmayan) topuk sahiplerinin yeri olsun!"[2]

---

[1] Buhârî; hadis no: 163. Müslim; hadis no: 241.

[2] Müslim; hadis no: 242.

İbn-i Huzeyme -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Abdest alırken ayaklarını mesheden kimse farzı yerine getirmiş olsaydı, cehennem azabıyla tehdit edilmezdi."

Hâfız İbn-i Hacer -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in abdest alırken ayaklarını yıkadığına dâir Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den tevâtür yoluyla pek çok hadis gelmiştir.Onun bu sünneti, Allah Teâlâ'nın emrini açıklamaktadır. Sahâbeden Ali, İbn-i Abbas ve Enes -Allah onlardan râzı olsun- dışında hiç kimseden bu konuda aykırı bir şey sâbit olmamıştır. Hatta Ali, İbn-i Abbas ve Enes'in -Allah onlardan râzı olsun- bu görüşlerinden döndükleri de sâbittir.

Nitekim Abdurrahman b. Ebî Leylâ şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbı, (abdest alırken) ayakların yıkanması gerektiği konusunda ittifak etmişlerdir. Bunu Saîd b. Mansur rivâyet etmiştir."[1]

Âyete gelince ki bu, Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغْسِلُواْ وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى ٱلْمَرَافِقِ وَٱمْسَحُواْ بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى ...﴾ [سورة المائدة من الآية: ٦]

"**Ey îmân edenler! Namaz kılmak istediğiniz zaman** (abdestsiz iseniz), **yüzlerinizi, dirseklerle beraber ellerinizi yıkayın, başlarınızı mesh edip aşık kemikleriyle beraber ayaklarınızı yıkayın...**"[2]

Bu âyet, ayakların üzerini mesh etmenin câiz olduğuna delâlet etmez.Bunun açıklaması ise şöyledir:

Bu âyetin iki okuyuş şekli (kıraatı) vardır:

Birinci kıraat:

(وَأَرْجُلَكُمْ) "Ve erculekum" lâm harfi mansubtur."Erculekum" (ayaklar) kelimesi, vech (yüz) kelimesine ma'tuftur/atfedilmiştir.Bunun için yüzün yıkanması gerektiği gibi, ayakların da yıkanması gerekir.

Âyetin lafzının aslı sanki şöyledir:

[1] Fethu'l-Bârî; c: 1, s: 320.
[2] Mâide Sûresi: 6

((اغْسِلُواْ وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَين وَامْسَحُواْ بِرُؤُوسِكُمْ...))

"...yüzlerinizi, dirseklerle beraber ellerinizi, aşık kemikleriyle beraber ayaklarınızı yıkayın, başlarınızı da mesh edin..."

Fakat (âyette) ayakların yıkanması, başın mesh edilmesinden sonraya bırakılmıştır. Bu ise, abdest azalarını şu sıraya göre yıkanmasına delâlet ettiği içindir:

Önce yüz, sonra eller yıkanır, sonra baş mesh edilir, sonra da ayaklar yıkanır."[1]

İkinci kıraat:

(وَأَرْجُلِكُمْ) 'Ve erculikum" lâm harfi meksurdur/kesrelidir."Erculikum" (ayaklar) kelimesi, ra's (baş) kelimesine ma'tuftur/atfedilmiştir.Ra's (baş) kelimesi mesh edildiği için ayaklar da mesh edilir. Fakat Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti, meshin, sünnette bilinen belirli şartlarla mestin (çarığın) veya çorabın üzerine olacağını açıklamıştır.[2]

Böylelikle Mâide Sûresi'nin 6. âyetinin iki şekildeki okunuşu (kıraatı) ayakların mesh edilmesi gerektiğine delâlet etmediği açıkça belli olmuştur.Bu âyet, ayakları yıkamak gerektiğine veya mest (çarık) giymiş olan kimsenin mestin üzerini mesh etmesi gerektiğine delâlet etmektedir.

Bazı âlimler, ayakların yıkanmasına rağmen -(وَأَرْجُلِكُمْ) "Ve erculikum" kesreli kıraata göre- meshin zikredilmesinin hikmeti, ayakları yıkarken suyun iktisatlı kullanılması gerektiğine işâret etmesidir, demişlerdir. Çünkü ayakları yıkarken genel olarak çok su israf edilir. Bu sebeple âyet, meshi, yani ayakları yıkarken, su israf edilmemesini emretmiştir.

İbn-i Kudâme -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Mesh etmekle, hafifçe yıkamak istediği ihtimaldir.

Ebu Ali el-Fârisî şöyle demiştir: Araplar, hafif yıkama işine mesh adını vermekte ve şöyle demektedirler: Namaz için mesh ettim yani abdest aldım."[3]

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

---

[1] "el-Mecmû'"; c: 1, s: 471.
[2] "el-Mecmû'"; c: 1, s: 450. "el-İhtiyârât; s: 13.
[3] "el-Muğnî"; c: 1, s: 186.

"Ayakların üzerini meshin zikredilmesinde, ayakları yıkarken suyun az kullanılması gerektiğine dikkat çekilmektedir.Çünkü çoğu zaman ayakları yıkarken suyun israf edilmesi, alışkanlık hâline getirilmektedir."[1]

Allah Teâlâ en iyi bilendir.

[1] Minhâcu's-Sunne; c: 4, s: 174.